

Krajinná sféra a její zákl.části

Povrchová a tekoucí voda

Autor: Mgr. Irena Doležalová

Datum (období) tvorby: únor 2012 – červen 2013

Ročník: šestý

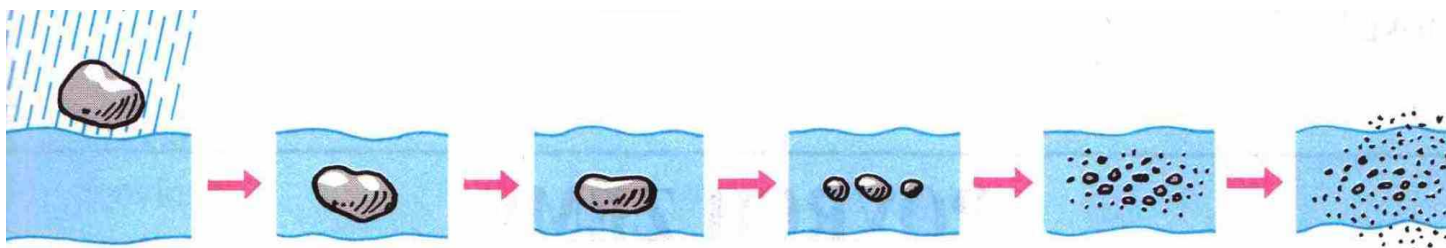
Vzdělávací oblast: zeměpis

Anotace:

- Žáci se seznámí se základními pojmy nového předmětu - zeměpisu. Porozumí základním pojmům týkajících stavby Země, vzniku krajiny a působení vlivů na Zemi s řadou obrázků, které tyto pojmy doplňují. Tyto informace žákům pomohou získat ucelené informace a možnost dále rozvíjet jejich představivost a fantazii.
- V rámci tohoto modulu si žáci najdou odpovědi na otázky z pracovních listů a naučí se řešit různorodé úlohy, které následně mohou konfrontovat s praxí. Zároveň je v tomto modulu kladen důraz na rozvíjení samostatnosti a kreativity žáků.

19. Povrchová a tekoucí voda

- ✓ Při dešti se dešťová voda **vsakuje** do půdy nebo **teče** po svazích anebo **vytváří kaluže**.
- ✓ Dešťovou vodou se do potoků a řek dostávají **úlomky hornin, písek a hlína**.
- ✓ Potoční nebo říční **voda protéká žlabem**, kterému říkáme **koryto**.
- ✓ Úlomky hornin **narážejí na dno koryta a na jeho břehy**, **drobí se, obrušují se a zaoblují se**. Vznikají **valouny**.

obr.1

Obrázek ukazuje, jak dešťová voda smete do potoka úlomky hornin, úlomky se obrušují o sebe, dno i stěny koryta, vzniklé valouny se při přenosu drolí a na konci vznikají říční nánosy.

19. Povrchová a tekoucí voda

- ✓ Řeka vzniklé **valouny** přenáší a ty se **drobí** na **písek**.
- ✓ V místech, kde tok řeky zpomaluje se část přenášeného **písku, oválného šterku a hlíny usazuje**.
- ✓ Vznikají tak **říční nánosy - usazeniny**.
- ✓ Kolem řeky vytvářejí **náplavovou rovinu tzv. poříční nivu** .

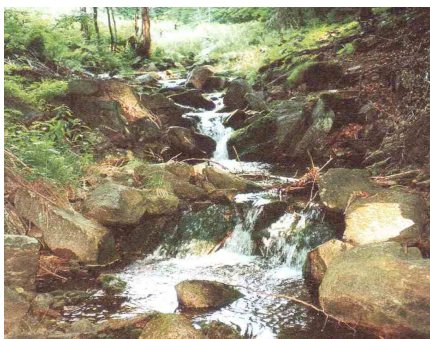

obr.2

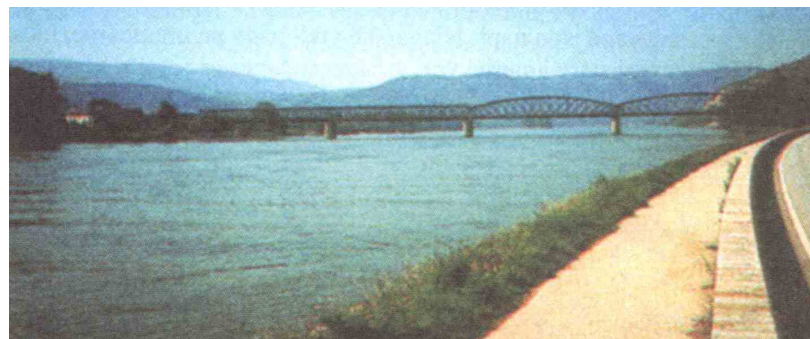
Na obrázku je niva řeky Moravy na dolním toku. Při povodních je niva zaplavována a jejím povrchu se ukládá písek. Roste na ní hustý listnatý lužní les.

19. Povrchová a tekoucí voda

- ✓ **Většina řek začíná v horách *prameny*, kterými vystupuje na povrch podzemní voda.**
- ✓ **Tok řeky dělíme na tři části:**
 - **horní tok** – teče po strmých svazích horského údolí, je prudký, má velkou sílu a odnáší i velké kameny
 - **střední tok** – není tak prudký, nemá takovou sílu, ale má dost síly, aby menší valouny a písek přenášel
 - **dolní tok** – řeka teče pomalu, tvoří zákruty, nemá sílu přenášet valouny, ale přenáší písek. Ústí do moře nebo do jezera a ukládá veškerý materiál, který přinesla až sem.

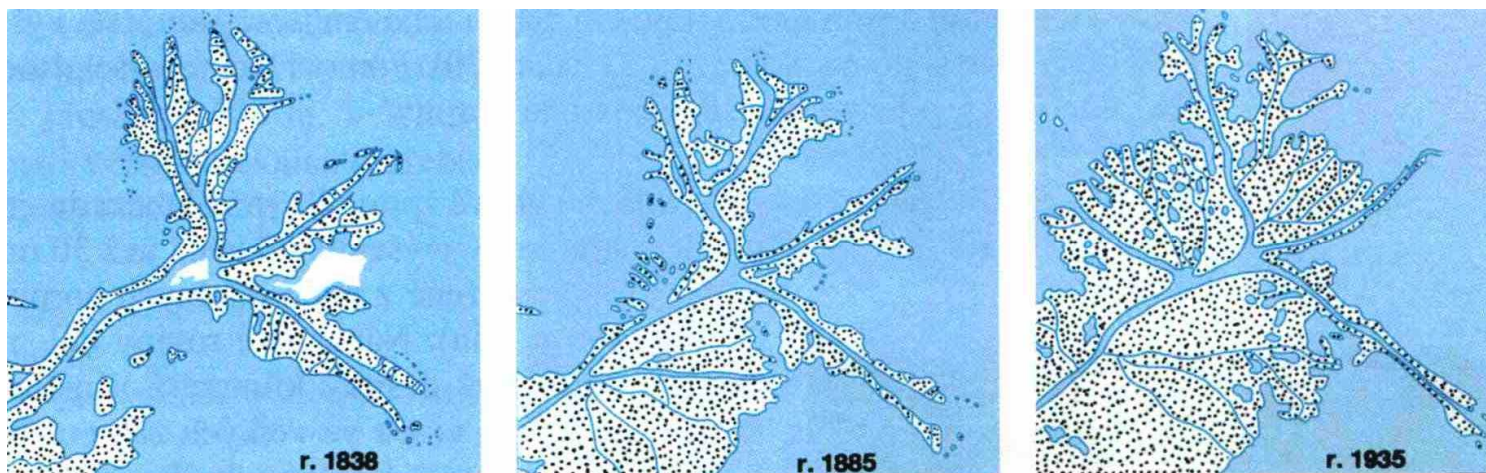
obr.3 Koryto horského potoka. Horní tok řeky.

obr.4 Dolní tok řeky Dunaj.

19. Povrchová a tekoucí voda

- ✓ **Nánosy rozdělují řeku do několika ramen.**
- ✓ **Vzniká náplavová rovina, která má tvar trojúhelníku.**
- ✓ **Nazýváme ji delta.**

obr.5

Ústí řeky Mississippi do Atlantského oceánu. Řeka při ústí ukládá ohromné množství usazenin. Nánosy rozdělují koryto na mnoho ramen a vytvářejí rozsáhlou náplavovou rovinu – říční deltu. Na obrázku je vidět vývoj za období trvající téměř sto let.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OP ŽL
ŽELÁTOVSKÁ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

19. Povrchová a tekoucí voda

Shrnutí učiva „Povrchová a tekoucí voda“

- ✓ ***Tok řeky dělíme na tři části:***
 - ✓ ***Horní tok (vznik valounů)***
 - ✓ ***Střední tok (přenos drobného materiálu)***
 - ✓ ***Dolní tok (usazování, vznik říčních nánosů)***

- ✓ ***Náplavová rovina vznikající kolem břehů řek se nazývá – niva.***

- ✓ ***Delta je náplavová rovina při ústí řek, která má tvar trojúhelníku.***

Seznam použité literatury a obrázků

- Šárka Brychtová, Josef Brinke, Josef Herink: **Planeta Země** - zeměpis pro 6-7 ročník ZŠ. Nakladatelství Fortuna, 1995,1997. ISBN 80-7168-475-9.
 - obr.1/str.56;
- Jaromír Demek, Stanislav Horník, Eduard Hofmann, Josef Janás, Lenka Hradilová Jiří Kovařík: **Zeměpis 6**, SPN – pedagogické nakladatelství,a.s.,2007. ISBN 978-80-7235-362-0
 - obr.2/str.42; obr.3/str.42; obr.4/str.41; obr.5/str.43
- Petr Lorenc: **Živá planeta** - Úvod do zeměpisu pro 6.ročník. Nakladatelství MOBY DICK, s.r.o. dotisk 1.vydání Praha 2000. ISBN 80-9022223-1-5
- Helena Holovská, Radek Pavlů a kolektiv: Zeměpis pro 6. ročník ZŠ, **Vesmír/Mapa**. Nakladatelství Alter, s.r.o. Všeň,Vydání první 1998. kód 092901